

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-3\(46\)-277-288](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-3(46)-277-288)

Наталя Глебова

*доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3417-1337>*

Людмила Глинська

*кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2223-2024>*

Олександр Демчик

*кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-3307-5899>*

Геннадій Котенко

*викладач стажист соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-4667-151>*

Віра Кречетова

*кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1665-4976>*

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Анотація. У статті здійснений теоретичний аналіз основних проблем формування національної ідентичності українців в контексті глобалізації,

російської агресії, полікультурності та соціальної невизначеності. В часи повномасштабної війни почуття національної ідентичності в Україні особливо загострилися. Відбуваються важкі часи усвідомлення себе, своєї причетності до рідної країни. Робота відображає реальний стан формування національної ідентичності, що є дуже важливою складовою нації. Виявлено, що після початку повномасштабної війни почалося значне зростання свідомості громадян як українців та швидкий ріст національної ідентичності, але на тимчасово окупованих територіях агресор демонструє обмеження свободи слова і репресії проти осіб, які висловлюють свою приналежність до української культури та нації. Встановлено, що основними причинами гальмування становлення національної ідентичності громадян, що стримує консолідацію суспільства, є зростання ролі територіальних ідентичностей, криза ціннісної ідентифікаційної системи, конкуренція політичних еліт у регіонах, що призвели до виникнення ліній розлому в соціокультурному просторі країни. Та не слід забувати, що мова також відіграє немало роль в розвитку української національної ідентичності. Основними проблемами у формуванні національної самоідентифікації українців у складних умовах сучасних соціокультурних змін стала інтеграція України у європейське співтовариство, трансформація світової політичної системи, військова агресія Росії проти України. Унаслідок цього стає актуальним для кожної особистості пошук свого місця, статусу в суспільній структурі, коли людина повинна сама вибирати свою стратегію і визначення своєї ідентичності в нових для неї умовах.

Ключові слова: національна ідентичність, українці, нація, самоідентифікація, національна самосвідомість.

Natalia Hlebova

*Dr of Sciences in Sociology, Professor,
Department of Sociology and Philosophy,
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0003-3417-1337>*

Lyudmila Glyns'ka

*PhD in Philosophy, Associate Professor,
Department of Sociology and Philosophy,
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0003-2223-2024>*

Oleksandr Demchyk

*PhD in Philosophy,
Department of Sociology and Philosophy
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
<https://orcid.org/0009-0001-3307-5899>*

Gennadiy Kotenko

*lecturer intern
Department of Sociology and Philosophy
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
<https://orcid.org/0009-0000-4667-151>*

Vira Krechetova

*PhD in Sociology,
Department of Sociology and Philosophy,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0003-1665-4976>*

PROBLEMS OF FORMING THE NATIONAL IDENTITY OF UKRAINIANS IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Abstract. The article provides a theoretical analysis of the main problems of the formation of the national identity of Ukrainians in the context of globalization, Russian aggression, multiculturalism and social uncertainty. In times of full-scale war, the sense of national identity in Ukraine has become particularly acute. There are difficult times of self-awareness and involvement in the native country. The work reflects the real state of formation of national identity, which is a very important component of the nation. It is found that after the outbreak of a full-scale war, there was a significant increase in the consciousness of citizens as Ukrainians and a rapid growth of national identity, but in the temporarily occupied territories, the aggressor demonstrates restrictions on freedom of speech and repression against people who express their belonging to Ukrainian culture and nation. It is established that the main reasons for the inhibition of the formation of the national identity of citizens, which hinders the consolidation of society, are the growing role of territorial identities, the crisis of the value identification system, and the competition of political elites in the regions, which have led to the emergence of fault lines in the socio-cultural space of the country. But we should not forget that language also plays a significant role in the development of Ukrainian national identity.

The main problems in the formation of national self-identification of Ukrainians in the difficult conditions of modern socio-cultural changes are Ukraine's integration into the European community, the transformation of the world political system, and Russia's military aggression against Ukraine. As a result, it becomes important for each individual to find his or her place and status in the social structure, when a person must choose his or her own strategy and define his or her identity in new conditions.

Keywords: national identity, Ukrainians, nation, self-identification, national consciousness.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя сучасний світ окрім процесів глобалізації, інтеграції характеризується зворотною тенденцією, що пов'язана з актуалізацією ідентичності країн і народів, пробудженням їхнього національного життя, зростанням націоналістичних прагнень. Відродження національної самосвідомості, посилення ролі основних консолідуючих ознак в умовах швидкоплинної реальності, виступають як одні з пріоритетних факторів збереження і розвитку націй та їхньої національної ідентичності. Однак, крім позитивного значення такі процеси, як демонструє історична практика, можуть призвести до конфліктів і навіть до кровопролиття.

Ідентичність нації є соціокультурною нішою країни, в якій формуються визначальні засади зовнішньої та внутрішньої політики держави і цивілізаційні вектори її розвитку, оскільки основою існування будь-якої цивілізаційної системи є її самоідентифікація, а самоідентифікаційний принцип має властивість діахронічного (від покоління до покоління) соціально-культурного відтворення, тобто відтворення базових цінностей і усталених навичок людей, що визначаються певною традицією культурного розвитку, соціальними та духовними константами.

Оскільки реальний стан процесів становлення національної ідентичності в Україні переживає найсуворіші випробування в умовах російської агресії та соціальної невизначеності, проблема формування національної ідентичності українців є однією з визначальних в контексті творення української нації. Адже прояв індивідуальності, на нашу думку, сприяє підвищенню рівня життєздатності людини, гарантуючи їй можливість соціальної мобільності у соціокультурному середовищі, оскільки суть демократичних перетворень у суспільстві в тому і полягає, щоб кожен громадянин міг реалізувати себе, свої здібності, таланти.

Особливо загострилися почуття національної ідентичності в Україні в часи повномасштабної війни, яку нам нав'язала Росія. Відбуваються важкі часи усвідомлення себе, своєї причетності до основної мети - перемоги над ворогом.

Інтеграція України у європейське співтовариство, трансформація світової політичної системи, військова агресія Росії проти України вимагають ґрунтовнішого дослідження проблем національної самоідентифікації українців у складних умовах сучасних соціокультурних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній соціології постановка і дослідження проблем ідентичності відносно нове явище, хоча теоретико-методологічні засади розвитку цього напрямку розроблялись в науковій думці ще з початку ХХ століття.

Дослідженню феномена етнічної та національної ідентичності приділяють багато уваги вітчизняні вчені: І. Варзар, М. Вівчарик, Я. Грицак, А. Колодій, І. Кресіна, Л. Нагорна, І. Онищенко, Ю. Римаренко, Л. Шкляр, М. Шульга. Ідентичність як компонент самосвідомості особистості розглянуто у працях Т.М. Буякас, А.М. Васильченко, О.В. Винославської, П.І. Гнатенка, О.А. Донченко, О.М. Ічанської, С.Д. Максименка, В.В. Мосаленко, Л. Е. Орбан-Лембрик, В. Г. Романової, О. Г. Стегній, Т.М. Титаренко.

Значну роль у концептуалізації ряду аспектів самоідентифікації людини в умовах змін відіграли праці таких дослідників, як З. Голенкова, Г. Дилигенський, Л. Дробіжева, Т. Заславська, В. Арбеніна, О. Злобіна, О. Резнік, Г. Палій, О. Філіппова та інші. У дослідженнях цих науковців аналізуються різні аспекти даної проблеми, проте праць, які б містили комплексний, узагальнений аналіз проблеми саме національної самоідентифікації українців в умовах сучасних соціокультурних змін, досить мало.

Усе це й визначило мету нашої роботи, яка полягає у спробі висвітлити основні проблеми національної самоідентифікації українців в контексті глобалізації, російської агресії та соціальної невизначеності.

Виклад основного матеріалу. Для з'ясування змісту ідентичності сутнісним є розуміння того, що в загальному сенсі ідентифікація розглядається як процес становлення уявлень соціальної групи і індивіда про себе та своє місце у світі. Відповідно до сучасних досліджень, ідентичність – це структура, що трансформується, вона розвивається протягом усього життя, проходить через подолання криз, може змінюватися в прогресивному або регресивному напрямках, тобто бути «успішною» (позитивною) або «негативною» (індивід відхиляє будь-які взаємодії) [10, с. 25].

Ідентичність, яка формується в картині світу й ментальності певної культурно-історичної доби, є невід'ємним елементом соціальної адаптації, самоідентифікації, визначення самобутності й приналежності до конкретних спільнот. Вона допомагає індивіду відчути історичність власного існування, значущість і відповідальність сьогодення перед майбутнім.

Аналіз різних підходів до даної проблеми дозволяє зробити висновок, що самоідентичність входить до складу ідентичності, ідентифікація є процесом становлення ідентичності, а самоідентифікація – процесом становлення

самоідентичності. Два останні поняття важко розрізнити на практиці, адже людина постійно перебуває у пошуках та аналізі своєї самоідентичності, змінює свої вподобання, цінності, норми разом із суспільством, в якому живе. Ми вважаємо, що самоідентичність – це об'єктивно існуюча структура, у якій виражається справжня схожість і відмінність соціальних суб'єктів. Самоідентичність, з одного боку статичне явище, яке фіксує стан на даний момент часу, з іншого – ідентичність не є раз і назавжди отриманою, її природа змінна.

Процес національної ідентифікації – всебічний і глибокий. Він передбачає свідоме ототожнення однієї людини з іншою або групою людей, зразком, а також залучення до свого внутрішнього світу й прийняття норм, цінностей, зразків як власних, відкрито наслідування їх. Самоідентифікація людини – це двосторонній процес становлення, функціонування й розвитку соціальної ідентичності, що поєднує акти зовнішньої ідентифікації та самоідентифікації особи.

Сьогодні формування національної ідентичності українців напругу залежить від війни в Україні. Ця війна зближує одних людей, а інших навпаки роз'єднує через політичні погляди. Але як би там не було, війна зараз впливає на все: на життя людей, країни, світогляди, побут (адже багато хто мусив покинути власні домівки і просто бігти – хто за кордон, хто до інших міст).

Україна зараз переживає складні часи, адже країна-сусід, країна, разом з якою наша Україна пройшла багато всього, суспільство, яке багато хто називає «братським народом», проявляє збройну, військову агресію, направлену проти мирного населення України.

Саме зараз населення України об'єдналося в єдине суспільство, кожен намагається чимось допомогти іншим, значно виріс патріотизм. Треба зазначити, що саме патріотизм є основним чинником формування національної ідентичності українців, адже в умовах російської агресії люди встали на захист своєї держави та усвідомлено вважають себе частиною української політичної нації. Люди голими руками зупиняли ворожу техніку, виходили на протести, мітинги в окупованих територіях України [5, с. 189].

Особливу роль набуває самоідентифікація особистості в кризовій ситуації, коли в цілому суспільство характеризується нестійкістю. Унаслідок цього стає актуальним для кожної особистості пошук свого місця, статусу в суспільній структурі, коли людина повинна сама вибирати свою стратегію і визначення своєї ідентичності в нових для неї соціально-економічних, політичних та культурних умовах.

В останні роки дискусії про національну ідентичність українців набули поширення, почалися з новою силою. Адже сьогодні ще не зникли люди, що досі несуть пропандистські директиви про «один народ». Звісно, що після отримання незалежності, все поступово змінюється на краще, але, на жаль, у

питанні національної ідентичності досі немає єдності. Саме тому наша нація у зоні ризику та маніпуляцій, мета яких – підриє суверенітету України. Сьогодні українці мають усвідомити важливість національної ідентичності, а відсутність у цьому питанні однастайності створює підґрунтя для інформаційних атак з боку Російської Федерації.

Здобуття нових вимірів національної самоідентифікації особистості за роки незалежності гальмувалось з багатьох причин. По-перше, більшість громадян зазнали стан зубожіння, невпевненості в забезпеченні власних прав та свобод. По-друге, відбувалось стрімке відчуження громадян від держави, яка потрапила в управління посткомуністичній номенклатурі та фінансово політичним кланам і стала уособленням корупції, бюрократизму, казнокрадства та інших соціальних вад. По-третє, з руйнуванням «великої» батьківщини – СРСР у багатьох громадян розвинулось гостре почуття належності до малої Батьківщини – до власного краю, міста, містечка чи села. По-четверте, невиразна зовнішня політика до Помаранчевої революції сприяла тому, що в світі наших громадян сприймали як «інших росіян» [6, с. 58].

В Україні процес національної самоідентифікації ускладнюється не завжди послідовною етнополітикою та залежить від низки чинників. По-перше, від здатності політичних сил та інтелектуальної еліти консолідуватися навколо українського ядра усіх українських громадян. Елементарна політична відповідальність вимагає від національних лідерів припинити спекуляції на тому, що розділяє українське суспільство на частини і робить їх дуже різними. По-друге, важливо згуртувати різні соціальні групи навколо національної ідеї у формі європейського вибору в політико-державному, економічному та етнокультурному аспектах. Необхідним чинником в умовах існуючої слабкості громадянської складової української ідентичності є необхідність консолідації громадян України навколо культурного ядра. Розбудова національної ідентичності в українському суспільстві зумовлює постійну потребу пошуку делікатного балансу у здійсненні державної гуманітарної політики між пріоритетністю української етнічної культури та ефективною підтримкою процесів відродження та розвитку культур національних меншин.

Національна ідентичність формується не лише завдяки історико-культурним зв'язкам та пам'яті, а і сучасному стану суспільства. Кожне суспільство має свою специфіку соціально-просторової організації, яка визначається соціальною структурою, наявністю соціальних інститутів і організацій, соціальних груп та зв'язків між ними. Облік національної культури - це своєрідність соціальних відношень і зв'язків, мережі та форми комунікації. Ідентичність може відбутися при умові відчуття території як корисної. Тоді мешканець буде освоювати територіальний простір, створювати мережу соціальних зв'язків, вибудовувати свій ареал життєдіяльності, і в такий спосіб робити свій внесок у розвиток громади.

Сьогодні значна частина нашої країни, на жаль, перебуває у тимчасовій окупації, переживає найсуворіші випробування. Це випробування на витримку і стійкість, єднання і взаємодопомогу, мудрість і розсудливість. І головне – це випробування нашої гідності, поваги до себе і своєї історії, культури, любові до Батьківщини [2].

Населення, яке залишилось на тимчасово окупованих територіях зараз живе в постійному стресі, відчуває страх та тривогу, паніку, виснаження, спустошення тощо. Після майже трирічної окупації рашисти взагалі перетворили міста на центри деукраїнізації: вони вилучили українські книжки; забороняють нашу історію; прибирають зі шкільної програми українську мову і літературу та заявили про необхідність «укреплять російську ідентичність». Псевдовлада намагається «укріпити ідентичність», впливаючи на свідомість населення, та готує їх до участі у війні проти України. Активно практикується затримання за використання української символіки, пісень і гімну. Ці дії свідчать про обмеження свободи слова і демонструють репресії проти осіб, які висловлюють свою приналежність до української культури та нації.

Соціогеографічний аспект ідентичності передбачає насиченість території об'єктами, які задовольняють потреби якомога більшої категорії людей. Якщо цього не відбувається, то ресурс ідентичності вичерпується. Навіть якщо людина має високу національну ідентичність у результаті успішної соціалізації, то може виникнути ситуація, коли потреби не задовольняються на достатньому рівні. У такому випадку відбувається криза ідентичності і людина прагне покинути певну територію. Дефіцит ресурсу ідентичності через незадоволеність потреб та обмеженість соціального простору для самореалізації більш притаманний молодим містам. Старі ж міста мають більше ресурсів для формування ідентичності.

Водночас, вкрай важливий й інший процес – становлення громадянського суспільства в масштабах країни. Відповідальний громадянин розуміє свої права і обов'язки, виконує їх, розширює простір для своєї самореалізації, а не покладається повністю на владу, яка потурбується про нього. Тому, готовність брати участь у вирішенні суспільних проблем можна інтерпретувати як громадянський патріотизм, і як базовий ідентитет ідентичності, що може примножувати соціальний капітал країни.

Найрозповсюдженішим уявленням про самоідентифікацію є національна належність, що асоціюється, передусім, з етнічною приналежністю людини, тому поняття національне часто є синонімом поняття етнонаціонального. Інколи такий збіг може вважатися правомірним, але у сучасному суспільстві не є вирішальним, оскільки поняття національного почало набувати громадянсько-політичного змісту. Виразом національного і на рівні етнічному, і на рівні політичному завжди були ознаки іншої якості, а саме: культурницької або

культурно-історичної. Йдеться про самоідентифікацію особи і таку спільність, яку ми звемо народом, нацією.

Основними детермінантами сучасних національних ідентифікаційних процесів можна вважати реорганізацію політичних та економічних структур, ускладнення соціально-стратифікаційної системи суспільства, розширення рамок соціальної взаємодії, зростання інформаційних потоків, культурне розмаїття, а також значну модифікацію нормативно-ціннісної системи й моделей соціальної поведінки. Саме ці та інші чинники зумовлюють сьогодні нестабільність і аморфність соціокультурного середовища, до якого люди змушені пристосовуватися.

Зацікавленість суспільними проблемами (територіальними, господарськими, культурно-освітніми тощо), залученість до суспільних справ дають можливість сформувати колективну свідомість, наміри і прагнення співмешканців, і цим набути національну громадянськість. Такі чинники є умовою співорганізації спільноти та встановленню субсидіарної демократії.

Національна ідентичність сприяє поглибленню консолідаційних процесів у суспільстві, злагодженому функціонуванню соціальних структур. Водночас вона забезпечує від різних соціальних загроз, що можуть виникати на ґрунті аномії, фрустрації, маргіналізації та інших супутників сучасної цивілізації. У результаті у суспільствах, які сформувалися як політичні нації, громадянсько-політична ідентичність і є по суті відчуттям приналежності до такої нації.

Основна функція національної ідентичності для людини – узгодження особистих інтересів з інтересами соціальних спільнот, які забезпечують самозбереження людини як індивіда й особистості, захищають основні інтереси, сприяють реалізації потреб у самоствердженні, розвитку й самозбереженні. Основний механізм національної ідентифікації полягає у співвідношенні особистих інтересів, цінностей і моделей поведінки з інтересами різних спільнот, які можуть бути не завжди близькими за своїм характером або й проблематичними. Саме національна самоідентифікація сприяє соціалізації: вона робить людину готовою прийняти соціальні норми як свої внутрішні настанови, як керівництво до дії і бути здатною до об'єктивної та диференційованої самооцінки.

Самоідентифікація пов'язана не тільки з ідентифікацією себе з певною особистістю, групою, а насамперед, із певними цілями, цінностями, принципами, ідеалами, смисложиттєвими орієнтаціями, зразками поведінки, з якими співвідносить себе людина, на які орієнтується у процесі самореалізації. Це означає, що самоідентифікуючись, особа свідомо обирає напрям та спосіб руху до самоздійснення, таким чином формуючи індивідуальну стратегію самореалізації, яка є продуктом свідомих прагнень і зусиль особи, а не побічним продуктом стихійних процесів наслідування, навіювання тощо.

У процесі розкриття та реалізації внутрішнього потенціалу людина, особливо в період юності, неодноразово змінює цілі, шукаючи більш реальні шляхи, способи їх досягнення, самозмінюється, шукаючи своє покликання, призначення, зростає, набуваючи досвіду, і в результаті цього саморозвивається. Таким чином, самоідентифікація неможлива без саморозвитку та особистісного саморуку. Адже саморозвиток – це цілеспрямований процес розгортання уже наявних задатків, здібностей, умінь, якостей чи зародження, становлення не присутніх раніше властивостей чи якостей, що сприяє самовдосконаленню та самореалізації.

Висновки. На функціонування національної самоідентифікації особистості України найбільшою мірою впливає існуючий світовий порядок, соціально політична трансформація й глобалізація, релігія, ідеологія, політика, рівень розвитку громадянського суспільства і правової держави, менталітет нації, світоглядні орієнтації людей та спрямованість їхньої соціальної активності. Загалом же самоідентифікація є постійним процесом становлення самоідентичності особистості, який здійснюється за допомогою ототожнення себе з певними соціальними нормами, людьми, цінностями, поглядами, та інколи виступає у вигляді захисного механізму для запобігання конфлікту між індивідом та суспільством, або у вигляді засобу для маніпуляції іншими, для реалізації своїх потаємних бажань.

Ще не настав час, коли слід виховувати «просто людей», а не громадян своєї країни – з відчуттям патріотизму, національної та громадянської гідності. Тільки та людина може стати громадянином планети та любити увесь світ, яка пізнала любов до своїх рідних, до своєї малої батьківщини, до своєї рідної Вітчизни.

Процеси глобалізації приводять до того, що суспільні відносини виходять за традиційні національно-державні межі, набувають характеру транснаціонального. Хоча глобалізація згладжує національну ідентичність, важливо зберегти свою етнічну, культурну, релігійну та іншу різноманітність.

Попри глобалізаційні виклики і достатньо складні внутрішньо-державні умови становлення української національної ідентичності, вирішення цієї проблеми є можливим, на нашу думку, за умови упровадження однозначних принципів етнонаціональної політики країни з боку влади і удосконалення системи чітких заходів, що втілюються як державними інституціями і закладами, так і громадськими (заклади культури, освіти, ЗМІ тощо), які ґрунтувати-муться на гуманістичних засадах і відповідатимуть світовим демократичним стандартам.

Сьогодні Україна ефективно стримує російську збройну агресію завдяки зусиллям на військовому, дипломатичному, інформаційному фронтах, а також потужній міжнародній допомозі. Тож наше суспільство має й надалі залишатися консолідованим для перемоги над агресором і розбудови демократичної правової держави в сім'ї європейських народів.

Українці вистояли й довели свою спроможність перемагати російську військову агресію. Сьогодні Україна бореться за суверенітет і соборність. Російський агресор тимчасово окупував окремі українські землі. Але всі вони обов'язково будуть звільнені. Україна переможе ворога й відновить територіальну цілісність.

Література:

1. Бистрицький Є. Національна ідентичність і громадянське суспільство К. : Дух і літера, 2015. 452 с.
2. Земфіра Кондур, Афанасьева Л.В. Ирина Букреева та інші. Регіональний досвід дієвих механізмів вирішення труднощів і проблем національних меншин в умовах війни: проєктний досвід. *Українознавчий альманах*. Випуск 30, 2022. С. 89–96.
3. Консолідація українського суспільства: Інформаційно-аналітичні матеріали 16 груд. 2016. Центр Разумкова. URL: razumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf
4. Кремень В.Г. Консолідаційна парадигма модернізації України. *Світогляд*, 2014. №5(49). С. 8-16.
5. Людмила Глинська, Ігор Чичановський, Олексій Андрющенко. Етнічна єдність багатокультурної мелітопольської громади як маркер національного спротиву війні. *Українознавчий альманах*. Київ: «Міленіум», 2023. Випуск 33. С. 189-199.
6. Соціокультурні ідентичності та практики. За ред. А. Ручки. К.: Либідь, 2022. 315 с.
7. Українська ідентичність і консолідація. URL: buklib.net/books/24274
8. Филипович Л. Українські релігійні стереотипи та їх вплив на процеси культурної ідентифікації сучасних українців: європейський та альтернативний вектори . URL: <http://lfilip56.wordpress.com>
9. Черниш Н.Й. Ідентичності в сучасній Україні та стратегії їх використання. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*, 2011. № 941.
10. Штефан І.П. Криза ідентичності у глобалізованому світі. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. К. Міленіум, 2021. № 1. С. 25-31.

References:

1. Bystrytskyi, Ye. (2015). *Natsionalna identychnist ta hromadianske suspilstvo* [National Identity and Civil Society]. *Kyiv: Dukh i Litera*. [In Ukrainian].
2. Kondur, Z., Afanasieva, L.V., Bukreeva, I., et al. (2022). *Rehionalnyi dosvid diievykh mekhanizmv vyrishennia trudnoshiv i problem natsionalnykh menshyn v umovakh viiny: proiektnyi dosvid* [Regional Experience of Effective Mechanisms for Solving Difficulties and Problems of National Minorities in Wartime Conditions: Project Experience]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, (30), 89–96. [In Ukrainian].
3. Razumkov Center. (2016). *Konsolidatsiia ukrainskoho suspilstva: Informatiino-analitychni materialy* [Consolidation of Ukrainian Society: Information and Analytical Materials]. *Kyiv: Razumkov Center*. Retrieved from [<https://razumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf>] [In Ukrainian].
4. Kremen, V.H. (2014). *Konsolidatsiina paradyhma modernizatsii Ukrainy* [The Consolidation Paradigm of Ukraine's Modernization]. *Svitohliad*, (5[49]), 8–16. [In Ukrainian].
5. Hlynska, L., Chychanovskyi, I., & Andriushchenko, O. (2023). *Etnichna yednist bahatokulturnoi Melitopolskoi hromady yak marker natsionalnoho sprotyvu viiny* [Ethnic Unity of the Multicultural Melitopol Community as a Marker of National Resistance to War]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, Kyiv: Millennium, (33), 189–199. [In Ukrainian].

6. Ruchka, A. (Ed.). (2022). Sotsiokulturni identychnosti ta praktyky [Sociocultural Identities and Practices]. Kyiv: Lybid. [In Ukrainian].

7. Ukrainska identychnist i konsolidatsiia [Ukrainian Identity and Consolidation]. (n.d.). Retrieved from [<https://buklib.net/books/24274>] [In Ukrainian].

8. Filipovych, L. (n.d.). Ukrainski relihiini stereotypy ta yikh vplyv na protsesy kulturnoi identyfikatsii suchasnykh ukraintsiv: yevropeiski ta alternatyvni vektory [Ukrainian Religious Stereotypes and Their Influence on the Processes of Cultural Identification of Modern Ukrainians: European and Alternative Vectors]. Retrieved from [<http://lfilip56.wordpress.com>] [In Ukrainian].

9. Chernysh, N.Y. (2011). Identychnosti v suchasnij Ukraini ta stratehii ikh vykorystannia. [Identities in Modern Ukraine and Strategies of Their Use]. *Visnyk V.N. Karazina Kharkiv National University*, (941). [In Ukrainian].

10. Shtefan, I.P. (2021). Kryza identychnosti u hlobalizovanomu sviti [Identity Crisis in the Globalized World]. *Visnyk Derzhavnoi Akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, Kyiv: Millennium, (1), 25–31. [In Ukrainian].